

י"ב אדר א' תשע"א

16 בפברואר 2011

תיק מס' 70061, ירושלים

פסק דין

א. הרקע העובדתי

בתאריך 3/11/2008 מכר מר התובע לנתבע רכב מסוג מיצובישי סופר לנסר בסכום של 10,000 ₪. התובע הינו סוחר בכלי רכב ולבקשת הנתבע הציע לו מספר רכבים לקניה. מומחה לרכבים מטעמו של הנתבע נכח במקום, בדק את הרכב, ערך נסיעת מבחן קצרה והמליץ על קניית הרכב המוזכר. לשאלת הנתבע על קיום פגמים ברכב, סיפר התובע לנתבע בשעת המכר על בעיה חשמלית שהייתה ברכב ושתוקנה על ידו במוסך מורשה, וכן שהרכב נצבע במוסך. הצדדים חתמו על הסכם סטנדרטי שהתובע משתמש בו, ומלאו את פרטי העסקה.

התמורה לרכב שולמה באמצעות מספר צ'קים, כולל צ'קים דחויים בהסכמת הצדדים. את הצ'ק האחרון ע"ס של 700 ₪ לא היה ניתן לפרוע בבנק (מסיבה שלא הוסכמה בין הצדדים). התובע שלח את הצ'ק לנתבע דרך בנו של הנתבע ודרש להחליף את הצ'ק, אך הקונה סירב בטענה שקיימות מספר בעיות ברכב אותן גילה לאחר תקופה קצרה, שמפחיתות באופן ניכר את שווי של הרכב ביותר מ 700 ₪. העיקר בהן היא אי יכולת להתניע את הרכב ביממה שאחר ירידת גשמים. בנוסף הרדיו לא עבד ומפתח ברגים שהיה ברכב לא תאם לרכב, והנתבע קנה מפתח אחר בעלות של כ-50 ₪.

ב. טענת התובע:

דרישתו של התובע היא תשלום שכרו המלא עבור הרכב בסך 700 ₪. לטענתו הנתבע חתום על הסכם בו הוא מצהיר שהרכב נבדק על ידו וכי לא יהיו לו טענות על מצב הרכב וכן שאין אחריות מצד המוכר על הרכב. אשר על כן אין הוא אחראי לתקלות שהתגלו ברכב. הוא אומר שהציג תמונה נכונה על מצב הרכב, באומרו שהייתה בעיה חשמלית שהתבטאה ברעידות ברכב בגלל שהוא לא תמיד עבד על כל ארבעת הצילינדרים. בעיה זו הוא תיקן על ידי החלפת המפלג. הבעיה שעליה מתלונן הנתבע היא בעיה חדשה שאינה אחריותו.

לפנים משורת הדין, לטענתו, הסכים התובע לספק רדיו דיסק חלופי תקין ולדאוג להתקנתו ברכב וכן לספק מפתח ברגים מתאים. אבל לא לשלם את עלות מפתח.

ג. טענת הנתבע:

הנתבע טוען שהיות ונאמר לו ע"י המוכר שהייתה "בעיה חשמלית בחורף של רטיבות" וגם כעת יש אותה בעיה חשמלית, הרי שהתגלה שבעיה זו שהובטח לו שתוקנה לא תוקנה. הנתבע ניסה מספר פעמים לתקן את הרכב על ידי אנשי מקצוע והדבר לא צלח. הוא אינו מבקש לבטל את המקח ולהחזיר את הרכב, שחוץ מהבעיה הנ"ל מתפקד בצורה מספקת, אבל מכיוון שאינו יכול להשתמש בו אחרי ירידת גשמים, הוא זכאי להפחתה משמעותית במחירו. לטענתו שווי הרכב כעת הוא 6000 ₪. אחר שהתברר שצ'ק אחד לא נפרע הוא חשב שכפשרה הוא יהיה מוכן לא לתבוע את התובע מעבר לזה שלא ייתן צ'ק חלופי. אולם, מכיוון שהתובע התעקש לתבוע אותו, הוא דורש החזר של עוד 700 ₪.

ד. עדויות חיצוניות

ביקשנו וקיבלנו רשות מהצדיים להתכתב עם משפחת פ', שמכרו את הרכב לתובע. כך עשינו, והעברנו את דבריהם לצדדים לתגובותיהם.

התייחסנו לדברי המוכרים כמקור להבהרת נקודות מסוימות ולא כמקור אמין באופן מוחלט לגבי מצב הרכב. יש לציין שדבריהם לא היו חד משמעיים. מצד אחד זכרו בעיות הנעה בימות החורף ובדומה לדברי הנתבע, אבל מאידך הם לא זכרו האם היה קשור ספציפית לימי גשם ולא דברו על חוסר אפשרות להניע את הרכב בצורה מוחלטת כיממה לאחר גשם כפי שהתלונן הנתבע. הם לא זכרו עניין של רעידות אבל גם לא שללו אפשרות קיומן. המוכרים גם לא זכרו בדיוק מה סיפרו לתובע.

השלמנו את הבנת הרקע ע"י מומחה לתיקון מכוניות בשם דוד ושאלנו אותו אם דברי המוכרים יכולים להסביר את הבעיות שהנתבע מתאר עכשיו או שמא מדובר על שתי בעיות נפרדות. הוא אמר שאין דרך לקבוע הדבר בלי להסתכל פיזית ברכב, אבל יתכן שמדובר על פנים שונות של אותה בעיה. הוא אמר שקרוב לוודאי שהבעיה קשורה לאותו אזור ברכב שבו טיפל התובע והייתה אפשרות שתיקונו של התובע היו פותרים את הבעיה, אך שקשה לדעת שבוודאי יפתור אותה. לכן מעדות המוכרים והמומחה לא יוצאים ידי ספק לגבי האם הבעיה הנוכחית הייתה קיימת בזמן מכירת הרכב מהתובע.

ה. דיון

ביטול מקח או הפחתה במחיר?

השו"ע (שם, סע' ד, על פי הרמב"ם פט"ו מהל' מכירה הל' ד) אומר שבמקרה של מום, רשאי המוכר לומר שאם הקונה דורש את הפחתה, הוא רוצה לבטל את המקח. מאידך, מקור לאפשרות להפחית מהמחיר במקום לבטל את המקח הוא מתשובת הרא"ש (כלל צו סי' ו) ונפסקה בשו"ע (שם סי' רלב סעי' ה): "ראובן שמכר לשמעון בתים שיש לו בעיר אחרת וקודם גמר המקח נכנסו עכו"ם בבתים וקלקלו קצת מקומות ועשנו הכתלים ועקרו דלתות הבית והחלונות ורוצה שמעון לחזור בו וראובן טוען שכיון שהוא מום עובר ינכה לו מן הדמים כדי שיחזיר הבית לקדמותו ויקיים המקח הדין עם ראובן". שם המדובר במוכר שרוצה לקיים את המקח ומוכן לפצות את הקונה על ידי הפחתת דמים, ואילו כאן הרעיון להפחית את הפחתה עולה מהקונה. אולם בנידון דידן, שני הצדדים אינם רוצים לבטל את המקח, ואם כן הדרישה להפחתה הייתה אמורה להתקבל.

על מי נטל הראייה מתי אירעה התקלה?

ראשית נציין שאף על פי שהתובע אינו יכול להוכיח או להבטיח שהבעיה הקיימת ברכב לא הייתה קיימת לפני המכירה, שהרי לא עברה על הרכב אצל התובע עונת גשמים, מכל מקום קיימא לן שכאשר נמצא מום בחפץ הנמכר אחרי המכירה כאשר החפץ היה ברשות הקונה, מניחים הלכתית שהמום נוצר ברשות הקונה, - "כאן נמצאו כאן היר". ההלכה היא שלא רק שאין הקונה יכול לבטל את המקח במקרה כזה, אלא שגם אם עדיין לא שילם חייב לשלם (כתובות דף עה ע"ב; שו"ע חושן משפט סי' רכד סע' א-ב), כל זאת מחמת שיתכן שהבעיה לא הייתה קיימת בשעת המכר, אלא נוצרה רק לאחריו.

ואמנם דברי התובע קצת נסתרו ע"י עדות המוכרים. הם לא הזכירו רעידות וכן הזכירו בעיות הנעה בעונת החורף. יש לציין שגם אם המוכרים לא סיפרו לתובע את מכלול הבעיות והוא כלל לא ידע על אותן בעיות, עדיין פגמים רציניים ברכב הם עילה לביטול המקח (על פי בבא מציעא דף מב ע"ב). על כל פנים אם נקבל את טענת התובע לגבי הבעיה עליה ידע כשהוא קנה את הרכב מהמוכרים ומה היה מצב הרכב בזמן שמכר אותו לנתבע, אין עילה לביטול מקח או להפחתת מחירו מדיני מקח טעות ואונאה. אולם אם נקבל את טענת הנתבע שהבעיה הקיימת אחר המכירה הייתה קיימת קודם גם אם במידה פחות חריפה ממה שקיימת עכשיו וגם אם התובע חשב שתוקנה, לא ניתן לממש את הכלל ש"כאן נמצאו כאן היר" ולחייב את הנתבעים על בסיס עקרון זה.

מה ניתן להסיק מעדות המוכרים?

משרד ראשי: רח' ברוריה 2 / פינת ר' חייא Main Office: 2 Brurya St. corner of Rav Chiya St.

ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Jerusalem עמותת רשומה מס' 580282515

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org

אין לראות בדברי המוכרים עדות מכריעה (מעבר לשאלת נגיעות בעדות ונאמנותם במקרה הזה) בגלל חוסר הבהירות שיוצא מתיאורם. הם לא אמרו שלא היו רעידות ולא זכרו או שמו לב אם הבעיות בחורף היו דווקא בימים גשומים או לא. לסיכום, דבריהם היו מאוד לא החלטיים ולא תאמו לגמרי את תיאור הבעיה הנוכחית שעליה מתלונן הנתבע. כמו כן, אין מן הנמנע שהבעיות של המוכרים היו קשורות במפלג שאותו החליף התובע, שהרי לפי עדות המומחה שגבינו בעל פה (עיין לקמן) היה סיכוי שדבר זה יעזור לכלל הבעיות, כולל אלה של הנעה.

האם יש תוקף לסעיף בחוזה על פיו הרכב נמצא תקין?

התובע מחזק את תביעתו על ידי סעיף בהסכם ש"לא תהיינה לו טענות ו/או תביעות כלשהן מכל סוג שהוא כלפי המוכר" וש"מכירת הרכב הינה ללא אחריות מהמוכר, ועל הקונה חלה האחריות לבדיקת מצבו של הרכב". השאלה היא מה הדין אם יתברר שהרכב לא היה תקין בשעת המכירה – האם ההסכם עדיין יהיה תקף, או שיש בסיס לביטול העסקה?

כתב השו"ע חו"מ סי' רלב סע' ז' "... ואם פירש המוכר ואמר על מנת שאין אתה חוזר עלי במום, הרי זה חוזר" (על פי הרמב"ם בפט"ו מהלי מכירה הל' ה). המגיד משנה (שם), הסמ"ע (רלב, טז) והש"ך (רלב, ד) מבינים שזה נלמד מאונאה, שאי אפשר למכור משהו ולומר שזה על מנת שלא תהיה עליו טענת אונאה. מאידך, איתא בשו"ע וברמב"ם שם שאם מפרש המום או שמגדיר מראש את סכום הפחת אז יש מחילה.

בנידון דידן, יש לומר שהתובע פירש את המום, וכפי שיוסבר.

הנתבע קיבל על עצמו פגמים שקשורים לבעיות שידע עליהן

לפי טענת הנתבע, התובע אמר לו בפירוש ש"יש בעיה חשמלית בחורף של רטיבות" (מתוך תמליל הדיון) ולטענתו זה בדיוק הבעיה שעדיין קיימת. הנתבע אומנם טוען שהתובע אמר שתיקן את הבעיה, אך הנתבע ידע שלא עבר חורף מאז – כך שלא ניתן לבדוק האם הבעיה טופלה באופן מלא. על פי המומחה איתו התייעצנו מסתבר גם שעשוי להיות קשר בין הבעיה אותה תיארו המוכרים, הרעידות שעליו דיבר התובע וגם הבעיה הנוכחית למפלג, אותו החליף התובע, כך שמבחינתו, טיפל התובע בבעיה. הרי גם התובע וגם הנתבע לא יכלו לבדוק את המצב החשמלי של הרכב בקשר לבעיות חורף במשך הקיץ. למרות כל הנ"ל הנתבע, שהביא מומחה מטעמו, לא רק קנה את הרכב אלא חתם על הסכם שבו הוא אומר שאינו מבקש שום אחריות ושלא יהיה תלונות בכלל. הנתבע לא הוסיף התניה או הסתייגות במכירה, לא בכתב ולא בעל פה, בקשר לחידוש אפשרי של הבעיה החשמלית.

אמנם נכון שהתובע אמר שהייתה בעיה חשמלית שתוקנה, אבל הנתבע באמצעות המומחה שלו, היה צריך לדעת שבנסיבות האלה, בלתי אפשרי לדעת בוודאות שהבעיה לא תחזור או אפילו אם תוקנה בהצלחה מלכתחילה. לכן, נחשב הדבר כמקרה שבו ידע הקונה על הפגם, בעיה חשמלית של חורף. שספק אם תוקנה בהצלחה או לא.

בקניית רכב משומש – יש נטילת סיכון

יש לקחת בחשבון שהקונה שילם סכום יחסית קטן לרכב וקנה רכב ישן שאפשר לצפות ממנו כל מיני בעיות. לכן לא מפתיע גם שהנתבע לא ביקש, לא בשעת גילוי הבעיה ולא בזמן הדין תורה להחליף את הרכב, שענה לגמרי על הציפיות (חוץ מעניין הרדיו והמפתח להחלפת צמיגים) חוץ מבזמן הגשם וביממה שלאחריו.

יש להסתכל על המצב באופן הבא. הנתבע נאלץ, בגלל רצונו ברכב לא יקר שנראה במצב הכי טוב בין החלופות, לסמוך על הצהרת התובע שתיקן את הבעיה שהתגלתה ולקוות שהצלח. אמנם מתקבלת טענת הנתבע שהאמין וסמך על התובע שלא ישקר לו, ואם היה משקר אז לשון ההסכם לא היה פוטר אותו מלתקן את אשר עיוות. אבל אין לנו שום הוכחה שהתובע שיקר לנתבע, אלא עשה פעולה הגיונית לטיפול בבעיה שדווח לו עליה או שגילה בעצמו. אדרבה, אילו ידע על הבעיה, לא תיקן אותה, והיה רוצה לשקר, סביר להניח שהוא לא היה מספר על הבעיה שהייתה קיימת אלא היה שותק ומיתמם שלא ידוע לו על בעיה ספציפית.

דווקא לפי טענת התובע, שלא הזכיר לנתבע אלא בעיית רעידות, היה מקום לומר שמכיוון שאת זה אפשר לבדוק בקלות, הנתבע היה צריך להיות יותר רגוע שהדבר טופל ותוקן לגמרי על ידי החלפת המפלג. אם היה מתברר אז שהייתה בעיה נוספת שאותה הסתיר או לא היה יודע עליה, אז הייתה טענה חזקה יותר.

לסיכום, הנתבע מודה שידע על ההיסטוריה של הבעיה בעיית חשמל והוא חתם שמוותר על תביעות בקשר למצב הרכב בלי הסתייגות בכתב ואפילו בעל פה. לכן, אין הוא יכול לבוא חד צדדית ולומר שאמנם הוא מעוניין עדיין במקח אבל הוא דורש וקובע את המחיר המתאים לרכב עם פגם כזה.

האם יש הודאה סותרת של התובע?

היה מקום לנתבע לומר שלמרות שהוא "מודה" שידע מהבעיה, הרי התובע "מודה" שלא סיפר לו על בעיה חשמלית של חורף. הגמרא בגיטין דף מ ע"ב מספרת על אחד ש"מודה" שנתן קרקע לחברו וה"מקבל" "מודה" שלא קיבל ממנו, וההלכה היא שהקרקע נשאר אצל "הנותן". נחלקו המפרשים מדוע אנו מעדיפים את הודאת המקבל על פני זה של הנותן. הסמ"ע (סי' רמה סע' ח) מסביר שהמקבל יודע טוב יותר אם הוא התכוין לקנות. הרשב"א (גיטין שם) מסביר שבפעם ההודאות הן שקולות ולכן מעמידים את הקרקע בחזקת בעליה. בנידון דידן, לא ברור מי צריך להיות נאמן יותר, ואם מסתכלים לפי המוחזקות, מצד אחד הרי התובע מנסה להוציא 700 ש"ח מהנתבע ומאידך הרי היה מכר והתחייב כסף ויש כאן רק שאלה אם היה מום שגורם לכך שמגיע פיצוי לנתבע.

אולם נראה שאין להחשיב את נידון דידן כאל מקרה של הודאה מול הודאה. שהרי אם מקבלים את כל סיפורי העובדות של התובע הוא פטור בגלל שלדעתו אין כאן הוכחה של פגם רציני בשעת המכר שלא טופל. הרי איתא בשו"ע חושן משפט סי' עה סע' ז שאם תובעים חוב מראובן והוא טוען שאמנם לוה את הכסף אבל פטור בגלל טענה אחרת שבה לא היה נאמן מצד עצמו (כגון מחילה או שהשני חייב לו כנגד) מסתכלים על ההכחשה כאל מכלול אחד והנתבע נחשב כופר הכל. זאת אומרת, לא מחלקים את הטענה למרכיביה לומר שעל חלק הוא מודה ועל חלק חסר לו ראיה. מאידך, נחלקו בדבר דומה אביי ורבא (שבועות דף מא ע"ב) באחד שהכחיש הלואה באומרו לא לווייתו ובאו שני עדים ואמרו לוויית ופרעת, שלאביי, בסופו של דבר הנתבע והעדים אומרים שהוא פטור, וכך דינו. רבא חולק שם ומחלק את הדיון לשניים ואומר שעל ההלואה העדים מוכיחים שהוא לא צודק ועל הפרעון הוא מודה בעקיפין שלא פרע, והלכתא כרבא שכן מחלקים את הנידון לשניים (שו"ע חו"מ סי' עט סע' א). אולם, זה נכון רק כאשר דבריו מופרכים ע"י עדים, אבל כאשר יכול לטעון את כל אחת משתי הטענות, זכותו לעשות כן. לכן אנחנו מסתכלים על הסיפורים העובדתיים של שני הצדדים, שלא הוכחו או הוכחו על ידי עדות ברורה ונאמנה. לפי שני תיאורי העובדות, אין הנתבע יכול לתבוע הפחתת המחיר בגלל מום נסתר: לפי התובע, בגלל שאין הוכחה שהמום היה קיים, ולפי הנתבע, בגלל שהמום לא היה נסתר לגמרי.

מפתח ברגים לגלגלים

התובע אמר שהוא היה נכון, לתת מפתח ברגים מתאים לנתבע, על אף שאינו מבין מה היה לא טוב במה שנתן לנתבע. הוא מוכן לעשות זאת גם עתה, לאחר ששיבו לו את המפתח שנתן. מכיוון שהנתבע החליט לזרוק את המפתח שניתן לו ולקנות אחר בעצמו, אין אנחנו יכולים לקבוע מה היה ואם כן אין כאן יותר מספק גרמת קנייתו של המפתח החדש. לכן, לא יחויב התובע לשלם.

החלטה

1. על הנתבע לשלם ₪ 700 לתובע עבור התשלום האחרון על הרכב שקנה.
2. תביעת הנתבע לפיצוי ע"ס ₪ 700 נדחית.
3. על התובע לדאוג לרדיו-דיסק חלופי ולהתקנתו בהקדם האפשרי ולא יאוחר מ"ב באדר ב' תשע"א (18/03/2011).
4. הצדדים יישאו באגרת בית הדין בשווה. התובע שילם ₪ 200, על כן ישלם לו הנתבע 100 ₪.
5. סך הכל - הנתבע ישלם לתובע סך כולל של 800 ₪ עד יב באדר ב' תשע"א (18/03/2011) ולאחר התקנת הרדיו.

וע"ז באתי על החתום ביום ד' יב באדר א' תשע"א (16/02/2011)

הרב דניאל מן, אב"ד